

5. Бродецкий Г. Л. Управление запасами : [учебник] / Г. Л. Бродецкий. – М. : Эксмо, 2008. – 352 с.
6. Ван Хорн Дж. К., Вахович Дж. М. Основы финансового менеджмента / Дж. К. Ван Хорн, Дж. М. Вахович. – 12-е изд. ; пер. с англ. – М. : Вильямс, 2006. – 1232 с.
7. Вітлінський В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві : [монографія] / В. В. Вітлінський, Г. У. Великоіваненко. – К. : КНЕУ, 2004. – 480 с.
8. Дропа Я. Б. Організація управління оборотним капіталом промислових підприємств України : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук : спец. 08.02.03. «Економіко-математичне моделювання» / Я. Б. Дропа. – 2006. – 20 с.
9. Корбут А. А. / Генезис фінансової складової конкурентоспроможності машинобудівного підприємства / А. А. Корбут // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 6. Т.3. – С. 210-214.
10. Лиса О. В. Управління оборотними коштами підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня. канд. екон. наук : спец. 08. 00. 04 «Економіка та управління підприємствами» / О. В. Лиса. – 2006. – 20 с.
11. Матукова Г. І. Управління оборотним капіталом підприємства в умовах кризи / Г. І. Матукова, Д. В. Костюченко // Економіка Крима. – 2010. – № 1 (30). – С. 204-208. – Режим доступу до журн.: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ekonk/2010_30/047_matukova.pdf.
12. Пеняк Ю. С. Формування та ефективність використання оборотних засобів сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04. «Економіка та управління підприємствами» / Ю. С. Пеняк. – Харків, 2010. – 20 с.
13. Пікус Р. В. Управління фінансовими ризиками : [навч. посібник] / Р. В. Пікус. – 2-ге вид., виправ. – К. : Знання, 2011. – 598 с.
14. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств : [навч. посібник] / Р. А. Слав'юк – К. : ЦУЛ, 2002. – 460 с.
15. Фінанси : [навч. посібник] / В. І. Аранчій, Ю. М. Лелюк, Л. М. Капаєва, В. Д. Чумак та ін. – Полтава : АСМІ, 2009. – 592 с.
16. Фінанси підприємств : [підручник] / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін. – К. : КНЕУ, 2004. – 546 с.
17. Холт Р. Н. Основы финансового менеджмента / Р. Н. Холт ; пер. с англ. – М. : Дело, 1995. – 128 с.

УДК 338.43:332.3

АЛЬТЕРНАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ

Єгорова О.В., к.е.н., доцент; Кононенко Ж.А., к.е.н.;

Яблонько О.О., студентка

Полтавська державна аграрна академія

Вивчено сучасні практичні заходи щодо поліпшення ефективного використання земель та умов їх використання. Розглянуті аспекти якісного стану сільськогосподарських угідь Полтавського регіону, особливості землі як основного засобу виробництва. Розглянуто основні перспективи впливу різноманітних факторів екологічного характеру на формування ефективного використання сільськогосподарських угідь підприємствами різних організаційно-правових форм господарювання. Досліджено сукупність факторів подальшого підвищення ефективності використання землі. Обґрунтовано напрями відновлення та збереження родючості земель сільськогосподарського призначення. Обґрунтовано необхідність та доцільність впровадження окремих альтернативних способів ведення господарства на землі.

The Studied modern practical actions on improvement of the efficient use the lands and conditions their use. Rassmotrenny aspects of the qualitative condition agricultural land Poltava region, particularities of the land as the main means. The main prospects of the influence varied factor ecological nature are Considered on shaping the efficient use agricultural land enterprise different organizing-legal forms of the management. The Explored collection factor further increasing to efficiency of the use the land. The Motivated directions of the reconstruction and conservation of the fertility of the lands of the agricultural purpose. Motivated need and practicability of the introducing the separate alternative ways of the introduction facilities on the land.

Постановка проблеми. Землі сільського господарства виступають основою існування та продуктивності природних екосистем. Багатства природи, її здатність підтримувати розвиток суспільства і можливості самовідновлення є не безмежними. Серед інших багатств, якими дано володіти людині, саме коштовне, безсумнівно, земля. Енергозалежність людини з кожним роком зростає, а також зростає чисельність людства. Паралельно зменшується площа родючих ґрунтів. Методичні прийоми вивчення використання землі добре розроблені і повинні застосовуватися на практиці. Ефективність використання землі лежить у площині рішення двох основних питань: наявність комплексу сільськогосподарської техніки; наявність родючих земель. З огляду на сказане розробляються глобальні і регіональні моделі розвитку. Зазначимо, що механізми розробки прийняття рішень тут повинні бути орієнтовані на наслідки реалізації цих рішень в економічних, соціальних, екологічних сферах і передбачати найбільш повну оцінку витрат, вигод і ризиків з дотриманням наступних критеріїв: господарська діяльність не може бути виправдана, якщо вигода від неї не перевищує збитку; збиток навколишньому середовищу повинен бути на мінімально можливому рівні з урахуванням економічних і соціальних факторів. Полтавський регіон є одним із провідних, який володіє резервом родючих ґрунтів і має всі можливості бути одним із лідерів в країні з виробництва високоякісних продуктів харчування.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Сучасна економічна політика держави щодо землеволодіння та землекористування, наукові досягнення, розробки й інші не менш важливі фактори вимагають його постійного розгляду і удосконалення. Питанням пошуку ефективного використання землі, в тому числі сільськогосподарських угідь, приділяється достатня увага зарубіжних та вітчизняних вчених. Дослідження та узагальнення сучасних підходів щодо визначення місця альтернативних способів ефективного використання сільськогосподарських земель в сучасних умовах господарювання, вивчення різних аспектів даного питання займаються науковці: Гуторов І., Добряк Д., Кудря С., Матвєєв Ю., Месель-Веселяк В., Новаковський Л., Руснак П., Третьак А., Федоров М. та інших.

Виклад основного матеріалу дослідження. Із ростом інтенсифікації сільськогосподарського виробництва регіону недовіки в плануванні використання земель стали виразно проявлятися через деградації земель, посилення ерозії, засолення та інші негативні явища. Здійснення проектів землевпорядкування, в яких було відсутнє екологічне обґрунтування доцільності викори-

стання різних ділянок земель у господарстві, є неефективним. Необхідність більш глибокого соціально-економічного обґрунтування землевпорядних завдань сьогодні очевидне. Переважну частину площ займають чорноземи типові та звичайні, мало- і середньогумусні та їх змиті різновиди. Це – найбільш родючі ґрунти, що придатні для вирощування всіх сільськогосподарських культур. На ранніх стадіях розвитку сільського господарства основні зусилля були спрямовані на отримання продуктів харчування і кормів. А що, якщо певну частину земельних ресурсів (хоча б на рівні 10-30%), з занедбаних і земель використовуваних для отримання нехарчових продуктів, використовувати для енергетично-екологічного виробництва. Необхідно застосувати такі способи ведення сільського господарства, які сприяють максимальному накопиченню енергії в органічній біомасі та дати можливість досягти максимальної врожайності.

Питання сучасного стану та перспектив ефективного використання сільськогосподарських угідь є досить актуальними і завжди перебували в центрі уваги. Орієнтири треба брати на пошук і впровадження альтернативних технологій підходу до ефективного використання земельних ресурсів. У нових господарських формуваннях потрібно розробляти технології виробництва енергії з місцевих видів палива – біомаси (вуглицевовмісні органічні речовини рослинного та тваринного походження, органічна частина твердих побутових відходів та торф). Біомаса є відновлювальним, екологічно чистим паливом, використання якого не призводить до посилення глобального парникового ефекту.

У найближчі 10-20 років цілком можливо збільшити використання рослинних культур для енергетичних потреб. З цією метою необхідно послідовно реалізувати можливий варіант: передачі 10-30 % земель, використовуваних для отримання продовольства новим господарським формуванням – «енергетичним фермерам», які будуть використовувати орні – занедбані, або землі призначені для отримання нехарчових продуктів землі. Так зване «енергетичне землеробство» повинно формуватися на базі заходів, направлених на вирощування енергетичних культур з подальшим їх використанням для отримання економічної вигоди.

Процес формування землекористувань сільськогосподарських підприємств слід розглядати в сукупності дії таких факторів як: форми власності на землю; способи залучення земель до господарського використання; наявність трудових та матеріально-технічних ресурсів; соціально-психологічне ставлення людей до землі.

Важливою умовою поліпшення становища в сільському господарстві є необхідність посилення землевпорядного забезпечення агропромислового комплексу. Енергетичну біомасу можна отримати шляхом вирощування таких енергетичних культур, як: соняшник, соя, ріпак (який можна вважати більш придатним) та ін. Головним чинником енергетичної культури вважається показник її маслянистості. Умови Полтавського регіону дозволяють вирощувати культуру ріпак. На сьогодні розроблені технології переробки її у біодизель. Наприклад, якщо сільськогосподарське формування має 2000-3000

гектарів землі, то, засіявши 10 відсотків цих площ цією культурою, можна частково розв'язати проблему забезпечення власними енергоресурсами. Так, зі 100 гектарів можливо реально отримати до 100 тон біодизелю. Використовування 30-40 % суміші біодизелю з традиційним дизельним паливом, не потребує реконструкції двигунів. Переобладнання двигуна дозволяє використовувати чистий біодизель на 100 відсотків. З кілограма олії виходить приблизно 950 грамів біодизелю. Собівартість виробництва літра біодизельного пального, отриманого з місцевої сировини становить 2,2 гривні. Аналогічні результати по ріпаку і соняшнику [2, с. 10]. Зауважимо – в Україні є такі олійні культури, з яких можна одержати більш дешеве біопаливо. Наприклад, біла редька. У світі уже напрацьований досвід її використання. Слід зазначити, що будь-яку сировину з вмістом жирів (включно з тваринними жирами) можна переробити на біодизель. Сьогодні апробовано використання біодизелю на тракторах харківського виробництва. Хоча витрати біодизелю на 3 % вищі, ніж традиційного дизельного палива, але використання біодизелю є рентабельним. До того ж викиди відпрацьованих газів в атмосферу є набагато безпечнішими як для людини, так і для навколишнього середовища. Розроблені європейські проекти доводять вигідність використання палива в співвідношенні: 60-70% дизельного + 40-30% біодизелю.

Якщо в умовах Полтавщини сільськогосподарське підприємство засіє близько 200-250 гектарів озимим ріпаком і 250-300 ярим, то можна виробити приблизно 1 тону товарного ріпаку. На кожному літрі ріпакової олії або ріпакового метилефіру (собівартість якого коливається в межах 2,2 грн. за 1 літр) економиться приблизно 1,2 грн. при вартості традиційного дизельного палива в межах 3,4-3,7 гривня. Якщо застосовувати чисту ріпакову олію (нефільтровану), собівартість біопалива становитиме приблизно 2 гривні. Отже, економія становитиме приблизно 1,4 грн на 1 літрі. Якщо щорічна потреба підприємства в дизельному паливі становить близько 200 тон, то сума економії складатиме 280 тис. грн. на рік (200 x 1,4).

Якщо за базу розрахунків прийняти співвідношення в пропорції суміші «біодизель-дизпаливо» – 30:70, можна передбачити суму економії матеріальних засобів:

$200 \text{ тон традиційного дизельного палива} \times 3,40 \text{ грн.} = 680 \text{ тис. грн.}$

$200 \text{ т} \times 0,3 \times 2 \text{ грн.} = 120 \text{ тис. грн.}$

$200 \text{ т} \times 0,7 \times 3,4 \text{ грн.} = 476 \text{ тис. грн.}$

$680 \text{ тис. грн.} - 120 \text{ тис. грн.} - 476 \text{ тис. грн.} = 84 \text{ тис. грн.}$

Таким чином, при мінімально допустимій пропорції суміші традиційного дизельного палива та біопалива можна мати реальну річну економію для одного підприємства 84 тисяч гривень. На даний час існують технології використання суміші в пропорції 50:50 (цьому передуює процес доочищення ріпакової олії).

Так, ряд дослідників наголошують на необхідності збереження великих сільськогосподарських підприємств, у яких існує можливість впровадження досягнень науково-технічного прогресу, раціонального використання матеріальних і трудових ресурсів, що сприятиме росту обсягів виробництва продуку-

кції, зниження її собівартості та поліпшенню якості. Інші перевагу надають дрібним приватним господарствам, що можуть гнучко пристосовуватися до ринкових змін [3]. Аналітичний підхід щодо оцінки стану землекористування в Полтавській області дозволив визначити основні прогалини регіону: 1) зниження родючості земель внаслідок недостатніх природоохоронних, меліоративних та агротехнічних заходів у землекористуванні; 2) значне зношення матеріально-технічної бази; 3) низький рівень внесення мінеральних та органічних добрив; зменшення обсягів використання поливних земель; деградація та виснаження сільськогосподарських угідь; 4) розбалансування структури землекористування внаслідок зменшення посівних площ під кормовими культурами, особливо під багаторічними травами; 5) нераціональна спеціалізація рослинництва внаслідок підвищення питомої ваги посівів енергоємних культур (особливо соняшнику) та порушення сівозмін; 6) подрібнення земельних масивів, особливо поливних земель; 7) відсутність соціальних та матеріальних стимулів за раціональне використання земель землекористувачами.

Необхідність скорочення споживання традиційних енергоресурсів (зокрема, дизельного палива) – одна з найбільш актуальних проблем для нашої країни, яка на даний час перебуває у складній енергетичній ситуації. Вартість енергоресурсів кожного року зростає, що ставить на межу виживання ряд галузей народного господарства. Таке становище змушує країну терміново шукати альтернативні джерела енергії. Одним із шляхів скорочення споживання енергоресурсів в державі може стати широке застосування технологій виробництва енергії новими господарськими формуваннями з місцевих видів палива, таких як біомаса. Цим зумовлюється ефективне використання землі сільськогосподарськими підприємствами. Ефективного використання землі у сільськогосподарському виробництві Полтавської області зокрема можна досягти за умови послідовного здійснення заходів щодо підвищення родючості ґрунту, охорони його від ерозії та інших руйнівних процесів, а також шляхом оптимального поєднання багатьох чинників виробництва: врахування природно-кліматичних умов господарства; оптимального співвідношення галузей рослинництва і тваринництва; застосування нових ресурсощадних та ґрунтозахисних технологій рільництва; оптимізації просторової структури сільськогосподарської території, організації виробництва та ін.

Світовий досвід свідчить, що виробництво та постачання етанолу та біодизелю зростає з кожним роком. Світовим лідером з виробництва паливного етанолу є Бразилія. Усі заправні станції Бразилії продають як чистий етанол (Е 95), так і газохол – суміш 25 % етанолу і 75 % бензину Е 25. Другою країною за обсягами споживання та виробництва є США. Виробництво біодизелю зросло і в Німеччині. Чехія вже має програму підтримки біопального, зокрема шляхом звільнення від податків. Виробництво пального з рослинної сировини тут розглядають як вирішення проблеми перевиробництва сільськогосподарської продукції (цей напрямок підтримано з 1991 року). Біодизель продають на заправних станціях у вигляді 31 %-ої добавки до традиційного дизельного палива. Євросоюз прагне знизити зростаючу залежність від імпорту нафти.

Висновки. Засобом для досягнення окресленої цілі повинна стати державна політика, спрямована на підтримку розвитку й використання альтернативного ведення сільського господарства в країні та на створення передумов для стабільного нарощування використання в довгостроковій перспективі. Це передбачає удосконалення нормативно-правової бази, розробки чіткої тарифікації реалізованої продукції, розробки схеми субсидіювання підприємств, які мають бажання впровадити нові технології використання землі. Необхідно створити державний контролюючий орган, який би займався моніторингом, розробкою, вдосконаленням та впровадженням цих технологій. Суспільство ще не сприймає необхідність переходу на нові енерготехнології. Було б краще якби на всіх рекламних щитах відображалися торгівельні марки заводів з виробництва устаткування для використання відновлювальних джерел енергії. Нині з можливостями засобів масової інформації впровадити у суспільство альтернативну енергетику зовсім не складно.

Впровадження сучасних методів агрохімічних досліджень дає можливість розробити науково-обґрунтовану програму живлення рослин, яка забезпечує підвищення врожайності та якості сільськогосподарських культур, збереження і підвищення родючості ґрунтів, поліпшення економічного стану довкілля, економію добрив, енергоресурсів та коштів. Дане питання потребує пошуку резервів підвищення економічної ефективності використання землі. Пошук найбільш оптимальних економічних, екологічних та правових рішень щодо забезпечення ефективного використання і охорони земель, а також максимальне збереження сільськогосподарського земельного фонду складає важливе завдання оптимізації землекористування.

Література:

1. Гелетуха Г. Україна: нетрадиційні та відновлювальні джерела енергії / Г. Гелетуха, С. Кудря // Зелена енергетика. – 2005. – № 2. – С. 8–10.
2. Матвеев Ю. Біомаса для енергетики. / Ю. Матвеева // Зелена енергетика. – 2005. – № 3. – С. 22–24.
3. Українське біопаливо: вихід з енергетичного тупика // Зелена енергетика. – 2006. – № 2. – С. 9–11.

УДК 338.432:631.162

ПРИНЦИПИ ВПЛИВУ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НА ФОРМУВАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Єфімова Л.М., аспірант

Дніпропетровський державний аграрний університет;

Єфімов В.П., студент

*Кременчуцький університет економіки, інформаційних
технологій і управління*

У статті викладені основні результати дослідження впливу кредитної політики на формування оборотних коштів аграрних підприємств.

In the article the expounded basic result of research influence credit politics on forming circulation assets in the agricultural enterprises.